

PRIPREMA DJECE ZA ŠKOLU

Sažetak:

Polazak djeteta u prvi razred osnovne škole važan je događaj i sasvim novo iskustvo u životu svakog djeteta i njegovih roditelja. Priprema djece za školu počinje mnogo ranije od onog razdoblja koje zovemo *pripremno razdoblje*.

Roditeljski dom je temelj odgoja i rasadnik ljubavi gdje se dijete, od rođenja, priprema za život pa tako i za prve školske dane.

Godinama se ističe kako nepovezanost između odgojno-obrazovnih ustanova (vrtića i škola) i neprotočnosti informacija o djeci otežava pristup samom djetetu, onemogućava brže i kvalitetnije planiranje te brže ustrojstvo samog rada s djecom.

Cilj suradnje vrtića i škole je zajednički prepoznati i zadovoljiti potrebe djece s kojom radimo. Moramo postati svjesni da ne možemo živjeti zatvoreni svaki u svoj zasebni svijet, da smo međusobno povezani i kao takvi moramo međusobno surađivati.

*»Ja sam samo pojedinac,
ali sam netko.
Ne mogu učiniti sve,
Ali mogu učiniti nešto;
A ako ne mogu učiniti sve,
Učinit ću barem ono što mogu.«*

(Edward Everett Hal)

UVOD

O važnosti predškolskog odgoja A. Došen-Dobud (1977.) kaže da se predškolsko djetinjstvo smatralo nevažnim razdobljem zbog njegove nesvjesnosti i nepotpunosti, no danas se ono shvaća kao najutjecajnije razdoblje čije moguće posljedice ostaju za kasniji život.

P. Šimleša (1974.) naglašava da se mlado ljudsko biće izgrađuje u tijeku života pod utjecajem životne sredine i životnih okolnosti, a napose pod svjesnim i namjernim utjecajem odgoja.

Predškolska je dob vrijeme najintezivnijeg izgrađivanja raznovrsnih sklonosti i sposobnosti, to je dob u kojoj se stvaraju čvrsti temelji za formiranje osnovnih crta karaktera.

Osnovno je kod svakog odgajanja djece da ona pokušavaju zadržati našu sliku u svojoj glavi kao osobe koju vole, kaže W.Glaser (1997.)

SOCIJALIZACIJA DJETETA

Socijalizacija djeteta ostvaruje se, između ostalog, i putem oponašanja (imitacije) i poistovjećivanja (identifikacije). Dijete nas promatra i izabire za svoje ponašanje ono što vidi, a vidi ono što bismo mi željeli i ono što ne bismo željeli. Ako postoji duboka emocionalna veza između djeteta i odgajateljice, učiteljice ili roditelja dijete se silno poistovjećuje s tim osobama.

PSIHOMOTORNI RAZVOJ

Neki roditelji i odgajatelji misle da će djetetu olakšati početak školovanja ako ga nauče čitati i pisati. Bolja priprema je ona koja se ostvaruje pomoću igara i aktivnosti djeteta u kojima ono mora upotrijebiti svoju ruku i prstiće.

Odgajatelji i učitelji mu moraju samo ponuditi materijal i pokazati interes za ono što dijete radi. Dijete se ponosi onim što je stvorilo i važno mu je da to njegov odgajatelj ili učitelj primijete. Njihov interes, pomoći ako zatreba, a posebno hrabrenje da ustraje i završi započeto, motiviraju ga na nove radnje.

INTELEKTUALNI RAZVOJ

Predškolsko dijete pravi je mali istraživač – sve promatra, svemu se čudi, o svemu postavlja pitanja. Intelektualni razvoj djeteta je veoma brz, u samo šest ili sedam godina razvije mnoge psihičke funkcije koje ga čine čovjekom. Pažnja djece u prvom razredu je od deset do petnaest minuta, ali se radom povećava.

EMOCIONALNI RAZVOJ

Emocije su svojevrsno »pogonsko sredstvo« cjelokupnog, a posebno intelektualnog razvoja. One podrazumijevaju zajedništvo djeteta s drugim osobama (roditeljima, odgajateljima, učiteljima ...). Bez emocionalnog zajedništva dječji intelekt ostaje zauvijek izgubljen. Nevoljena i nesretna djeca pružaju tužan dokaz o zarobljenom intelektu: dijete ne može učiti, pamtiti, zaključivati, a psihologjsko ispitivanje otkrije da je ono normalno, čak i natprosječnih sposobnosti.

Dok je dijete malo, emocije su jedino čime dijete može reagirati. Zato one u potpunosti upravljaju njegovim ponašanjem.

Prisna, topla atmosfera koja djetetu daje emocionalnu sigurnost i podršku pozitivno djeluje na rad i učenje djeteta.

SOCIJALNI RAZVOJ

Prvim danom škole dijete stupa u širi društveni prostor kojeg čine novi prijatelji u razredu i školi. Djeca žele čuti priznanja od strane učitelja i roditelja. Priznanja ne smiju biti lažna ili pretjerana jer njihovu ispravnost dijete osjeća, pa umjesto samopouzdanja potiču umišljenost kojom se skriva sumnja u vlastitu sposobnost.

PROMJENE U SHVAĆANJU DJEČJEG UČENJA

O školi se mogu čuti različita mišljenja koja su najčešće rezultat osobnog iskustva, a obično se mogu izraziti između dva ekstremna stava: s jedne strane to je uvjerenje da je škola ustanova za učenje i pripremanje za život, a s druge strane da je posrijedi društvena institucija koja »tlači« djetetovu ličnost, »kljuka« dijete nepotrebnim znanjem.

S polaskom u školu dijete se prvi put susreće s eksplicitnim zahtjevima društva. Ono nešto mora savladati, usvojiti, naučiti, pa se tako očekuje da u prvom razredu, između ostalog, nauči čitati i pisati, nauči zbrajati i oduzimati do dvadeset, usvojiti osnovne pojmove o svojoj bližoj prirodnoj i socijalnoj okolini te da formira određene elemente kulturne, radne, higijenske navike. Obrazovna funkcija škole njezina je najupečatljivija karakteristika.

U posljednjem su desetljeću izrazito naglašeni zahtjevi da se suvremena nastava i nastavni postupci čvrsto utemelje u dobrom poznavanju zakonitosti razvoja djeteta i procesa dječjeg učenja. Smatra se danas da se uspješno poučavanje mora temeljiti na razumijevanju djetetova razumijevanja.

Učenje je proces u kojem učenik mijenja svoje razumijevanje, jer novo znanje mijenja njegovo staro znanje. U svako novo iskustvo učenik dolazi s već nekim postojećim iskustvom

i dobi primjerenim mogućnostima razumijevanja tog iskustva. Prije početka školovanja njegove su mogućnosti razumijevanja vrlo malene. One su ponajprije usmjerene na vanjsku pojavnost, pa dijete »razumije« stvarnost onako kako mu ona izgleda. Ono nema mogućnost uočavanja sličnosti i razlika među predmetima niti svrstavanja pojedinačnih predmeta i pojava u zajedničke kategorije koje bi mu pomogle da bolje razumije, povezuje i zaključuje.

Na početku školovanja sve su te mogućnosti mišljenja već prisutne, ali tek u početnom obliku, pa je djetetu potrebno mnogo prilika da ih uvježba i razvije. Razvijanje mogućnosti mišljenja, davanje prilika djetetu da nove doživljaje i novu građu razumije bolje, glavna je zadaća poučavanja.

Zbog toga se mijenja uloga poučavatelja koji postaje »voditelj« koji organizira djetetu prilike da se susretne s novim doživljajima i stekne nova iskustva, zatim ga poticajnim, problemnim, konfliktnim pitanjima potiče na traženje podataka, odgovora, rješenja.

Tijekom učenja dijete je aktivno, ono je potpuno uronjeno u novi doživljaj, promatra novu situaciju s više načina, raščlanjuje ju, dodaje joj svoje prijašnje iskustvo, mijenja je pokušava je razjasniti svojim riječima. Svi djetetovi doživljaji povezani su s njegovom životnom situacijom.

Voditelj »stoji po strani«, a ne u središtu toga procesa. On je uvijek blizu kao pomoćnik, poticatelj, usmjeravatelj, izvor dodatnih podataka. Njegova je važna dužnost promatranje procesa koji je potaknuo. Voditelj ne »kažnjava« pogreške, nego ih rabi kao poticaj za učenje na pogreškama.

Tek kad učenik postigne **razumijevanje**, njegovo će znanje postati primjenjivo. Rezultat takva učenja jest znanje koje učenik u svakom času može objasniti i primijeniti u novoj situaciji ili životu.

PRIPREMLJENOST DJECE ZA ŠKOLU

Prijelaz iz predškolskog u školsko doba predstavlja izlazak iz ranog djetinjstva, a ulazak u svijet šire zajednice, preuzimanje prvih pravih obveza. Ne smije se zaboraviti da je igra, na koju je dijete naviklo, stalna djetetova potreba i polaskom u školu ona ne nestaje. U igri dijete najlakše uči, opušta se i zabavlja, razvija ponašanje usmjereni cilju, razvija motoriku, koncentraciju, maštu, mišljenje, obogaćuje govor i usavršava vještine komuniciranja.

Zrelost djeteta za školu sastoji se od:

- ✓ tjelesne razvijenosti;
- ✓ razvijenosti osjetnih organa;
- ✓ razvijenog govora;

- ✓ razvijene pažnje;
- ✓ razvijene inteligencije;
- ✓ socijalne zrelosti;
- ✓ razvijenog mišljenja;
- ✓ emocionalne zrelosti;
- ✓ samostalnosti.

Polazak djeteta u školu je normalan slijed događaja. Nije ga potrebno previše naglašavati, ali niti zanemariti njegovu važnost. Od našeg stava ovisi i djetetov stav prema školi i učiteljima.

Svi učitelji žele da djeca rado dolaze u školu. U školi uče razne sadržaje koji nisu uvijek zanimljivi. Nastojimo im te sadržaje približiti tako da u nastavni proces uvodimo zanimljive načine rada (timski rad, radionice, integriranu i projektnu nastavu).

Na satovima razrednika učimo ih kako prepoznati svoje potrebe, kako kontrolirati svoje emocije i svoja ponašanja, kako se odnositi prema sebi i drugima, kako poštivati jedni druge, kako komunicirati, kako surađivati, kako razvijati samopouzdanje ...U školi mogu pohađati izvannastavne aktivnosti, a nakon nastave grad im pruža izvanškolske aktivnosti. Tu je potrebno spomenuti da roditelji ponekad pretjeruju s izborom sadržaja pa opterete dijete. Vjerujemo da se zadovoljan i uspješan učenik, koji osjeća da je njegovim učiteljima i prijateljima stalo do njega, nema potrebe dokazivati na socijalno neprihvatljiv način.

Priprema djeteta za školu počinje u obiteljskom domu

Obiteljski je život u današnjim uvjetima rastrgan i karakteriziran nedovoljnom količinom situacija koje bi pogodovalo emocionalnom zbližavanju članova obitelji. Prisna, topla obiteljska atmosfera koja djetetu daje emocionalnu sigurnost i podršku pozitivno djeluje na rad i učenje djeteta.

Koliko puta, kao roditelji, kažemo da ne postoji ništa važnije od naše djece. Pitanje je da li to pokazujemo svojim odnosom prema njima. Djeca ne bi trebala zarađivati roditeljsku ljubav svojim uspjesima. Njima je potrebna ljubav naročito onda kada je nisu zaslužila.

Za (bolji) odgoj djece:

- volite i poštujte dijete
- postavljajte jasne granice i budite dosljedni u njihovu ponašanju
- postavljajte primjerene zahtjeve
- dopustite pogreške

- razgovarajte s djetetom, djetetov problem je važan kao i naš
- pomirite se s činjenicom da ne možete imati potpunu kontrolu
- ne ponavljajte pogreške svojih roditelja
- provedite kvalitetno slobodne trenutke
- ne ponižavajte i ne omalovažavajte dijete primjedbama koje vam se čine bezazlene, npr. Ne budi dosadan! Glupane! Kako druga djeca mogu, a ti ne možeš?
- razmislite o negativnom utjecaju TV i video igrica
- ne zaboravite da je vlastiti primjer najbolji učitelj
- roditelji moraju biti u suglasnosti oko kriterija
- stvorite osjetljiv duh u djeci, kada nešto krivo učine da ih to zasmeta – to će biti znak dobrog postupka u odgoju
- gradite autoritet kroz ljubav (priznajte djetetu kad ste pogriješili)
- sve dajte djetetu pa ćete ga izgubit (djeca ne doživljavaju vašu ljubav, ako ih obasipate skupim igračkama)
- budite dosljedni u svom odnosu prema djetetovim obvezama
- dozvolite im, u određenoj mjeri, da uče na svojim pogreškama
- nemojte raditi umjesto djeteta
- djecu se ne ispravlja u ljutnji
- zabrane i kazne moraju biti pravedne, a njihovo trajanje precizno
- odgoj nisu samo zabrane, naredbe, kazne, već i pohvale, poticaji, podrška, priznanje, razumijevanje
- vrlo je važna pohvala (hvalite ih za sve što su pozitivno napravili ili barem pokušali, i izbjegavajte kritike i kazne jer one samo produbljuju osjećaj nesigurnosti, neuspjeha, strah od pogreške ili kazne)
- važno je dijete usmjeriti da vodi brigu o svojim stvarima
- potrebno je voditi pozitivan razgovor o školi i o učitelju/učiteljici
- svako dijete je individua za sebe i to roditelji moraju uvažavati (neka djeca su sporija, a neka brža, neka više vole crtanje, neka pisanje, a druga računanje)
- budite djetetu uvijek »pri ruci« kad mu zatrebate, ukažite mu na dobro i loše
- dobro upoznajte svoju djecu, prepoznajte što ih vrijeda, upoznajte njihove strahove ...
- dajte djetetu do znanja da vaša ljubav prema njemu ne ovisi o njegovom školskom uspjehu, najjednostavnije – volite ga. Volimo ih ljubavlju koja mnogo daje , a malo traži za sebe!

Plašenje školom kao nečim što će konačno srediti to »nemoguće i neposlušno« dijete još uvijek nije rijetkost. Ulazak u školu, tada je, ulazak na neprijateljski teritorij. Uplašeno dijete nije sposobno pokazati svoje dobre strane, nepovjerljivo je prema učiteljici. Strah roditelja prelazi na dijete nepotrebno ga blokirajući već na samom početku.

Važno je spomenuti da djeca svoje frustracije iz roditeljskog doma prenose na odgajatelje i učitelje. Oni traže nekoga tko će ih zaštititi, saslušati, razumjeti..., zašto im to ne pružiti? Činjenica je da ne možemo dati ono što sami nemamo, stoga je neophodno shvatiti da se mi sami, kao ljudi kojima je povjerenog najveće blago društva – djeca, moramo mijenjati.

Da bi mogli odgajati, da bi mogli promijeniti svijet oko sebe moramo prvo postati svjesni sebe i promijeniti sebe. Za pomak prema naprijed, za promjenu, potrebna nam je volja i promjena načina razmišljanja. Svako od nas nosi tu snagu u sebi samo je mora otkriti, prihvatiti i započeti od sebe. Svaki čimbenik odgojno-obrazovnog procesa mora preuzeti svoj dio odgovornosti za promjene.

Najnovija istraživanja mozga pokazuju da čovjek može i sam snažno djelovati na ozdravljenje mozga zdravim i moralnim mislima, osjećajima i riječima. Čovjek i može raniti mozak i učiniti ga bolesnim ako negativno govori, misli i osjeća. Drugi mogu također negativno utjecati na naš živčani, psihički i duhovni sustav ako negativno govore i žive. Pogotovo je to moguće kod ljudi koji su teško traumatizirani u djetinjstvu, čija duša nije zaštićena ljubavlju i nježnošću roditelja. To znači da je odgajateljevo moralno gledište vrlo važno za zdrav djetetov intelekt.

»Za vođenje javnih poslova i za obnovu ljudi potrebni su intelektualci. Međutim, intelektualac se ne postaje samo dobivenom diplomom, nego razvitkom duhovne inteligencije. Intelektualac je čovjek čiste savjesti, okrenut poštenju, odnosno vrednotama, te se nikoga i ničega ne boji, svjestan da s njime surađuju sve dobre snage i sam Bog. On je savršeno slobodan, jer je na tlu bitka te je stoga neuništiv i nepodmitljiv.« (T. Ivančić, 2003, str. 284).

mr. Sanja Prelogović
(objavljeni članak)

Literatura:

1. A. Došen-Dobud (2001), Predškola. Zagreb: Alinea.
2. A. Došen-Dobud (1997), Odgoj i obrazovanje u dječjem vrtiću. Zagreb: PKZ.
3. Vrgoč-Čudina-Obradović-Strugar-Budinski (2002), To je moj svijet 1, metodički priručnik. Zagreb: Alfa.
4. P. Šimleša (1973), Pedagogija. Zagreb: PKZ.
5. W. Glaser (1997), Teorija kontrole i odgoj djece. Zagreb: Alinea.
6. T. Ivančić; Moralni lik učitelja, Napredak, 144(3), 277-285 (2003)